1938 ий 1 ЙАНВАРЬ № 1 (384) Акшэ 5 ыр.

8-шэ ИЙ ЛЭКТЭШ

Чыла эл пролэтар-шамыч, ушныза!

Рвэзэ коммунист

ВЛКСМ Маробком дэн Горком орган

У ИЙ

Тачэ—у ий. Мэмнан кумда вийан элнан чыла шэмэр калыкшэ у ийым уло кумылышт дэнэ куанэн вашлийыч. У ий вашэш завод дэн фабриклаштэ, тыгак колхоз, совхоз да МТС-лаштэ стахановский движэнийым эшэ кумдан шарымэ, шуко производствэннэ у рэкорд-шамычым ыштымэ.

Эртышэ 1937 ий социализм элын пийалан калыкшылан поснак историчэский лийын шогэ. Тидэ ийыштэ Лэнин-Сталин партий вуйлатымэ почэш совэт патриот-шамыч пэш шуко гэроичэский сэнгымаш-шамычым ыштэн. 1937 ийыштэ айдэмэ тукымын историйыштыжэ ий дэнэ лэвэдалтшэ Сэвэрный польусыш чаплэ польарник, Совэт Ушэм гэрой Отто Йульйэвич Шмидт йолташ вуйлатымэ экспэдиций пэрвой кана самолэт дэнэ чонэштэн мийэн. Тыгэ сэвэрный польусышто научно пашам ышташ палымэ польарник, Совэт Ушэм гэрой Папанин йолташ вуйлатымэ 4 йэнган экспэдиций кодын. 1937 ийыштэ мэмнан элын лӱддымӧ льотчикшэ-шамыч писын, мӱндыркӧ да кӱшкӧ чонэштымаштэ 10 утла тӱньамбал рэкорд дэн ушэмысэ рэкордым ыштэныт.

1937 ийын 12 дэкабрьжэ пӱтынь тӱньасэ шэмэр калыклан мондыдымашлык лийын шогэ. Тидэ кэчын социализм элын чыла калыкшэ Сталинский Конституций нэгызэш СССР Вэрховный Совэтыш сайлэн. СССР Вэрховный Совэтыш сайлымаш СССР калык-шамычым кылдышэ иза-шольо ушэмын пэнгыдылыкшым да шаланыдымылыкшым ончыктэн. Тыгакак сайлымаш большэвик партийлан да тудын вождьшо Сталин йолташлан шэмэр калыкын мучашдымын прэданнэ улмым ончыктыш. Пӱтынь совэт калыкын моральнэ дэн политичэский йэдинствожо, чыла национальнэ шэмэр-шамычын политичэский активностьышт пэш кугун кушкын.

Эртышэ 1937 ийыштэ йал озанлыкыштат нигунам лийдымэ кугу сэнгымашым ыштымэ. Колхоз-шамыч Сталин йолташын 7-8 миллиард пуд пырчан шурно лэктыш вэрч кучэдалаш шындымэ задачыжым шуктышаш вэрч куатлын тыршымышт дэнэ рэкордно урожайым налыныт.

Уло эл дэнэ пырльа мэмнан самырык рэспубликнат кугу сэнгымаш-шамычым ыштэн. Тӱҥ шотышто Лопатин кагаз комбинатым ыштэн шуктымо. Колхоз-шамыч пэш кӱкшӧ пырчан шурным налыныт. Нинэ сэнгымаш-шамычым улыньэк Лэнин-Сталин партийын вуйлатымыжэ дэнэ ыштымэ.

Мэмнан элыштэ пӱтынь калык 1938 ийыш эшэ вэсэлан да культурно илаш, шкэ творчэствыштым эшэ чот пэлэдыкташ, пашам нигунамсэ дэч коч талын ыштэн куанэн толит.

Тидэ жапыштак капиталист эллаштэ пашазэ дэн шэмэр-шамыч 1938 ийыш эшэ нэлэ йорло, кӱчызылык илышыш толит. Капиталист эллаштэ экономичэский кризис кэлгэмаш тӱҥалын. Вӱран фашизм шкэнжын пытышашыжым шижын, пашазэ классым вийан эксплоатироватла, эрык вэрч кучэдалшэ рэволюционьэр-шамыч ваштарэш шкэнжын тэрроржым вийангда.

Фашизмлан тарлалтшэ шакшэ тушман троцкистско-бухаринский сволоч да буржуазнэ националист кашак совэт калыкын пийалан илышыштым вӱран фашизмлан ужалынэшт ыльэ. Большэвик партий вуйлатымэ почэш мэмнан чаплэ совэтский развэдка нинэ мэрзавэц, гад кашакым разоблачитлэн да разоблачитла.

1938 ий 3-шо пӓтилэткын пэрвой ийжэ лийэш. 1937 ийысэ сэнгымаш-шамычым 1938 ийыштэ чот пэнгыдэмдаш кӱлэш. Пашаштэ стахановский движэнийым эшэ кумданак организоватлаш, эшэ у кугу сэнгымаш вэрч кучэдалмашкэ массым организоватлаш большэвик партийлан активнэ полшаш лэнинский комсомол обязан да полша.

Сталин йолташын ойлымыжо нэргэн кинофильм

Сойузкинохроникын Моско студийжэ Моско олан Сталинский избиратэльный округысо избиратэль-шамычын 1937 ий 11 дэкабрьыштэ Кугу тэатрыш лийшэ прэдвыборный погынымаштэ Сталин йолташын ойлымыжым кино пльонкыш снимайтлэн.

Тидэ фильмым ыштэн шуктымо.

26 дэкабрьыштэ Сойузкинохроник фабрикыштэ фильмым общэствэннэ ончымаш лийын. Кугу тэатрыштэ погынымаштэ лийшэ-шамыч йатыр сай ончыктымашым пуэныт. Тидэ кэчылаштэ фильм шукэмдалтэш. СССР Вэрховный Совэт сэссий почылтмашлан элысэ экранлаштэ ончыкташлан колталтэш.

Сталин йолташлан франций компартий IX сйэздын приниматлымэ саламлымэ тэлэграммэ

26 дэкабрь кастэнэ Француз коммунистичэский партийын IX сйэздшэ моткоч кугу энтузиазм обстановкышто, Сталин йолташлан саламлымэ тэлэграммын тэкстшым приниматлэн.

„Француз коммунистичэский партийын IX сйэздшэ кугу Сталин йолташлан иза-шольо саламым колта,—маналтэш тэлэграммыштэ.—Сталин йолташым, социалистичэский общэствын творэцшым, чыла эллаэ угньэтэнэ калык-шамычын йӧратымэ вождьым, тыныслык араллышым да эн дэмократичэский конституцийын колыдымо творэцшым сйэзд саламла. Сталин йолташым, Лэнинын эн ӱшанлэ послэдоватэльжым, большэвик партийын испытаннэ, стойкий вождьшым, калык тушман-шамыч ваштарэш, троцкистский агэнт—тӱньамбал фашизмын агэнтшэ-шамыч ваштарэш чаманыдэ кучэдалмаштэ ожнысо кугыжан импэрийын чыла гражданинжылан пашалан, канаш, образованьым налаш правам обэспэчиватлышым сйэзд саламла. Сталин йолташым—Совэт Ушэмысэ чыла калыкын шаланыдымэ йэдинствожын творэцшым сйэзд саламла.

Сйэзд ончыкта: Сталин йолташын вуйлатымыжэ почэш Совэт Ушэм, тыныслык послэдоватэльнэ политикым шуктэн, шкэнжын промышлэннэ да войэннэ куатшым пэнгыдэмдэн, рэспубликан Испаний шотышто солидарностым ончыктэн, тӱньамбал сарын шучкылыкшым корангдаш полша.

Француз коммунистичэский партийын IX сйэздшэ шкэ ӱмбакшэ Сталинын пыштымэ эрык дэн тыныслык корно дэнэ кайаш обязатэльствым налэш.

Вийан лийжэ Совэт Ушэм!

Вийан лийжэ рэспубликан Франций!

Вийан лийжэ тыныслык йӧратышэ калык-шамыч ушэм!

Вийан лийжэ Всэсойузный коммунистичэский большэвик партий!

Вийан лийжэ Сталин йолташ!"

Сталин йолташлан салам тэкстым приниматымэ годым сйэздыштэ улшо-шамыч шогалыныт, кужун да рӱжгэ совым кырэныт.

Морко избиратэльный округ гыч Вэрховный Совэтын Национальность Совэт дэпутатшэ Марийа Сэргэйэвна СЭРГЭЙЭВА йолташ.

САЛАМ, ТЫЛАТ У ИЙ

У ий, толнат!
Салам тылат!
Толмэт дэн пэш чот
моктэна.
Идалык у,
Кидэтым пу!
Куан дэн тыйым вучышна.
Эртэн идалык—
Чаплэ идалык
Лийын шуко сэнгымаш.
Кажнэ кэчын
Мэ сылнэштын
Кушкына вийан пашаш.
Эртэн идалык—
Чаплэ идалык
Гэроизм, чап да рэкорд дэн.
Гэрой Чкалов
Йолташ дэнэ
Чудэсам тӱньалан
ончыктэн.
Йӱштӧ польус,
Тыйэ колышт!
Сэнгыш тыйым большэвик
Лӱдын огыл
Тышкэ толын
Отто Йульйэвич Шмидт.
Стратосфэрыш
Вик чонэштыш
Коккинаки кайык сэмын.
Водопьйанов
Йӱд тӱтаныш
Чонэштальэ йужым
шэлын.
Шурно шочын,
Чаплын кушкын
Шуко лийын киндына.
Мэ уланын,
Куаналын
Пийал дэнэ илэна.
Элын славнэ
Эргэ влак
Мэ Совэтыш сайлышна.
Нуно тидым
Сулэн налыч
Ышкэ чаплэ пашашт дэн.
Эртэн идалык—
Сай идалык
Гэроизм, чап да рэкорд дэн.
Нӧлталтшэ кумыл
Чот волгалтын
У Конституций знамэ дэн.
Кумшо славнэ
Пӓтилэткын
Пэрвой ийжэ толынат.
Пэшак шокшын
Ваш лийалыч
Тыйым, у ий, чыланат.
Салам тылат!
У ий, толнат!
Адак сэнгымашым
шукэмдаш.
Идалык у,
Кидэтым пу!
Кайэна чылан мэ у пашаш.

Макс Майн.

Молодьож комсомолыш пура

„Азнур" колхозышто (Ронго район) политмассэ паша сай организоватлымэ. Политзаньатий эрэ жапыштыжэ эрталтэш. Адак молодьож коклаштат умландарымаш пашам шарэн шогат.

Садланак комсомол организаций эрэ пэнгыдэмын, йэшаралт кушкэш.

Тэвэ шукэртэ огыл комсомол члэныш 6 йэнгым пуртымо.

С. И. Никитин.

Р. М. МАМАИЭВ йолташ.

Я. И. АБРАМОВ йолташ.

РОМАН МИХАЙЛОВИЧ МАМАЙЭВ

Р. М. Мамайэв йолташ У-Торйал район, Кузнэцово йал совэт, Эркан-Сола йалыштэ срэдньак-крэсаньык йэшэш 1903 ийыштэ шочын.

Ачажэ колымэк Мамайэв йолташ 6 ийаш йоча тулыкэш кодэш, аважэ тудым чӱчӱшт дэк воспитатлаш пуа.

1914 ийыштэ Тумйу-Мучаш йалысэ тӱҥалтыш школым пытара. 1922 ийыштэ Мамайэв йолташ Йошкар-Оласэ 1-ой ступэнь Совпартшколыш тунэмаш пура. Тушто ик ий тунэммэк, йалыш кайа да 1925 ий шыжэ мартэ йал озанлык пашам ышта.

1925 ий октьабрьыштэ Йошкар Армийыш кайа. Йошкар Армий гыч пӧртылмэк, Роман Михайлович 1927 ийыштэ Йошкар-Ола совпартшколыш тунэмаш пура. Ик ий гыч ВКП(б) Маробкомын пунчалжэ дэнэ ОГПУ пашашкэ кусаралтэш. ОГПУ—НКВД органлаштэ 1937 ий дэкабрь мартэ пашам ышта.

Мамайэв йолташ Йошкар Армийыштэ улмыжо годым 1926 ийыштэ ВКП(б) кандидатыш пура. 1927 ийыштэ партий члэныш кусаралтэш. XIV Областной партийнэ конфэрэнцийыштэ ВКП(б) Областной Контрольный Комиссий члэнлан сайлалтэш. 1931 ий дэн 1937 ий коклаштэ Марий-Турэк дэн Оршанкэ райкомлаштэ бӱро члэнлан сайлалтын.

Мамайэв йолташын чыла пашажэ Марий область партийнэ организацийын шинча ончылныжо эртэн. ВКП(б) Марий Обкомын 25-27 дэкабрьыштэ лийшэ чэрэтан плэнумжо Роман Михайлович Мамайэвым ВКП(б) Обкомын кокымшо сэкрэтарь пашам шуктэн шогышылан утвэрдитлэн.

ЙАКОВ ИВАНОВИЧ АБРАМОВ

Я. И. Абрамов йолташ Горький область, Муромский район, Малышэвский район, Малышэво йалыштэ йорло крэсаньык йэшэш шочын.

Тэлым школышто тунэмын, Абрамов йолташ кэнэж йэда йаллаштэ вольыкым кӱтэн коштын.

1918 ийыштэ Кулэбак мэталличэский заводын кӱртньӧ корнышкыжо рэмонтный пашазылан пура. Тыштэ 1925 ий мартэ ышта. 1919 ийыштэ профмобилизаций почэш Йошкар Армийыш кайа. Но заводышто нэлэ положэньылан кӧра тудым заводыш мӧҥгэш ӱжыктат.

1924 ийыштэ Абрамов йолташ ВКП(б) кандидатыш пура, 1925 ийыштэ партий члэныш кусаралтэш. Партийыш пурымэк Абрамов йолташ йатыр вэрэ вуйлатымэ партийнэ пашашкэ сайлалтэш: 1925 ийыштэ кӱртньӧ корно партйачэйкэ сэкрэтарь, 1926 ийыштэ ВКП(б) Кулэбак райком Орго вуйлатышэ, 1929 ий дэн 1932 ий коклаштэ Я. М. Свэрдлов лӱмэш комвузышто тунэмэш. 1933 ий тӱҥалтышыштэ Йошкар-Ола Горкомышто Орго вуйлатышылан ышта, а варажым Оршанкыш ВКП(б) райком сэкрэтарьлан кусаралтэш. 1935 ий гыч 1937 ий мучашкэ шумэш ВКП(б) Шэрнур райком сэкрэтарьлан ышта.

Абрамов йолташ 1934 ий дэч вара эрэак ВКП(б) Марий Обком плэнум члэнлан сайлалтын. Маробкомын 1937 ий дэкабрьысэ плэнумыштыжо Обкомын кумышо сэкрэтарьжылан сайлалтын.

Комсомолыш пураш шонышо молодьожлан полыш

МО ТУГАЙ КОМСОМОЛ

Комсомолыш пураш шонышо мо тугай комсомол да кӧ комсомолыш пурталтмым палынэжэ. Комсомол организацийын молан ышталтмыжэ дэн тудын цэльжым, задачыжым палыдэ комсомолыш пураш огэш лий.

Тидэ йодыш - шамычлан комсомол устав дэн программыштэ вашмут пуалтын. **Программыштэ** комсомолын мо вэрч кучэдалмыжым, цэльжэ дэн задачыжым ончыктымо. **Устав** комсомолын внутрисойуз илышын порядкыжым, комсомолын обязанностьшым, праважым да комсомол организацийын да тудын руководьащий органжын ышталтмыжым ончыкта.

Комсомолыш пурышо комсомолын программыжэ дэн уставшым **признатлаш** да тушто ончыктымо трэбованьэ-шамычым **шуктэн** шогаш обязан. Садлан комсомолыш пурышылан эн ончычак устав дэн программым палэн налман.

Комсомол — кӱчыкэмдэн каласымэ мут. Кужыажо тудо Всэсойузный Лэнинский Коммунистичэский сойуз молодэжи (ВЛКСМ) лийэш.

Молан комсомол всэсойузный маналтэш? Комсомол Совэт Ушэмысэ чыла рэспублик, край, область комсомол организаций-шамычым иктыш ушэн шога. Адак комсомолыш ССР Ушэмыштэ илышэ чыла молодьож йылмым, расым да национальностьым ойыркалыдэ пурталтэш. Садлан комсомол **всэсойузный** маналтэш.

Молан комсомол лэнинский маналтэш? Шэмэр калыкын кугу туныктышыжо —Владимир Ильич Лэнин чыла шкэ илышыжэ мучко эрык вэрч кучэдалын. Кызыт Лэнинын соратникшэ, чыла тӱньасэ шэмэр калыкын вождьшо Сталин йолташ вуйлатымэ почэш большэвик партий Лэнинын тӱҥалмыжым шуктэн шога, а комсомол Лэнинын пашажлан мучашдымын прэданнэ. Комсомол лэнинский молодьож ушэм лӱмым Лэнин колымо дэч вара 1924 ийыштэ шкэнжын IV-шэ сйэздыштыжэ налын. Тидэ кугу да отвэтствэннэ лӱмым Владимир Ильич Лэнин сэмынак пашам вийан ыштэн да кучэдалаш приниматлэн.

Молан комсомол коммунистичэский маналтэш? Комсомол партийлан молодьожым коммунистичэский шӱлышэш воспитатлаш полша, ССР Ушэмыштэ коммунистичэский общэствым ыштымаштэ активнэ участвоватла, шкэ радам гычшэ чыла тӱньаштэ коммунизмын сэҥымыжэ вэрч кучэдалшэ достойно самырык борэц-шамычым йамдыла. Садлан комсомол **коммунистичэский** маналтэш.

(Умбакыжэ вэс №-то лийэ ш).

СССР СОВЭТ-ШАМЫЧЫН ПЭРВОЙ СЙЭЗДШЫЛАН 15 ИЙ

Лучко ий ожно, 1922 ий 30 дэкабрьыштэ, Сталин йолташын докладшэ почэш СССР совэт-шамычын пэрвой сйэздшэ РСФСР, УССР, БССР дэн ЗСФСР совэт сйэзд-шамычын нинэ ныл рэспубликым сойузный государствыш ушымо нэргэн приниматлымэ договорыштым уэрдитлэн. Сйэздын приниматлымэ историчэский „Совэт Социалистичэский Рэспублик - шамыч Ушэмым нэргэн дэкларацийыштэ" ойлалтын:

„Совэт Социалистичэский Рэспублик - шамыч Ушэмым" ыштымэ нэргэн пунчалым йэдинодушно приниматлымэ шкэныштын совэт сйэздлашкышт шукэртэ огыл погынышо Совэт рэспублик-шамыч калыкын вольашт тидлан ӱшанлэ порука лийэш: тидэ ушэм тӧр праван калык-шамычын добровольно обйэдинэньышт лийын шога, кажнэ рэспубликлан Ушэм гыч шкэ эрыкшэ почэш лэкташ права пуалтын, ушло Социалистичэский Совэт рэспублик-шамычлан, тугак ончыкыжым лийын кэртшэ-шамычланат Ушэмыш пураш корно почылтын, у сойузно государствэ калык-шамычын пырльа тынысын илымыштлан да изи-шольо сотрудничэствыштлан альэ 1917 ий октьабрьыштак пыштымэ нэгызым достойно шуктымаш лийэш, тудо тӱньамбал капитализм ваштарэш ӱшанлэ энэртыш да чыла элласэ шэмэр-шамычым Тӱньамбал Социалистичэский Совэт Рэспубликыш ушымо корно дэнэ у рэшитэльный тошкалмаш лийэш.

Тидын нэргэн уло тӱньа ончылан каласэн да мэмнан уполномачиватлышэ Социалистичэский Совэт Рэспублик-шамычын конституцийэштышт ончыктымо Совэт властьын нэзыблэнэ нэгызшым торжэствэннэ провозгласитлэн, мэ, нинэ рэспублик-шамычын дэлэгатышт, мланна пумо полномочий нэгызэш, „Совэт Социалистичэский Рэспублик-шамыч Ушэмым" ыштымэ нэргэн договорэш кидым пыштэн пунчалына".

Лэнин дэн Сталин шуко нацийлан совэт государствым ыштымэ шотышто пэш кугу пашам вдохновльатлэныт да вуйлатэныт.

Кугыжан Россий чынак „калык - шамыч тьурма" ыльэ. Царизмын национальнэ политикшэ национальнэ розньым ылыжтымашкэ калык - шамычым йанлыкла пызырымаш да пэш чот эксплоатироватлымашкэ виктаралтын ыльэ.

Кугу Октьабрьский Социалистичэский рэвольуций национальнэ угнэтэньэ дэн нэравноправийым шалатэн. „Российыштэ совэт стройым ыштымаш да государствэннэ отдэлэньылан наций-шамычын праваштым увэргарымаш Российсэ национальность-шамычын трудовой массышт коклаштэ отношэньым сэвыралыныт, тошто национальнэ враждам кӱрлыныт, национальный гньотым почво дэч посна кодэныт, руш пашазэ-шамычлан Российыштэ вэлэ огыл, но Йэвропо дэн Азийыштат изашольышгын ӱшанымыштым сэнэн налыныт, тидэ ӱшанымашым энтузиазм маргэ, общий паша вэрч кучэдалаш йамдылык мартэ шуктэныт" (Сталин).

СССР калык - шамычын иза-шольо ушэмыштэ Октьабрьский социалистичэский рэвольуцийын сэҥышашыжэ вэрч Лэнин-Сталин партийын вуйлатымыжэ почэш чыла национальность шэмэр-шамычын пырльа кучэдалмашэшышт, отэчэствэннэ да мэждународно буржуазийын пырльа ушымо вийышт ваштарэш гражданский сар фронтлаштэ, кок сар дэнэ шалатымэ калык озанлыкым восстановитлымаш вэрч, сталинский вичийаш-шамычым шуктымаш вэрч гэроичэский кучэдалмашым пэнгыдэмын да вийаҥын.

РСФСР-ым, УССР - ым, БССР-ым да ЗСФСР-ым Совэт Социалистичэский Рэспублик-шамыч Ушэмыш ушымаш РКП(б) XII сйэздшэ ончыктымо сэмын „Калык - шамычын йэдиный шуко нацийан совэт государствыш войэннэ-озанлык да политичэский ушнымо характэрым налшэ сотрудничэствэ формын вийаҥмыжын заклычитэльнэ этапшэ"(ВКП(б)сйэзд,конфэрэнций да ЦК Плэнум-шамычын рэзолуцийышт да пунчалышт", 591 стр.) лийын.

X Всэроссийский, а варажым I Всэсойузный сйэздын трибунжо гыч Сталин йолташ шкэнжын историчэский докладлаштыжэ рэспублик-шамыч коклаштэ тошто договор-

1938 ИЙЫШТЭ ЭШЭ КУГУ СЭҤЫМАШ ВЭРЧ КУЧЭДАЛЫНА

1937 ИЙСЭ ИСТОРИЧЭСКИЙ СЭҤЫМАШ-ШАМЫЧ

МАРТ тылызыштэ Шопэн лӱмэш Варшавысэ (Польшо) тӱньамбал пианист конкурс совэт музыкальнэ искусствын сэҥымашыжэ дэнэ эртэн. Конкурсышто самырык совэт музыкант-шамыч (Йаков Зак, Роза Тамаркина, молат) пэрвой вэрым налыныт.

* * *

21 МАЙЫШТЭ Совэт Ушэм Гэрой Водопьйанов йолташ виктарымэ „СССР—Н—170“ самольот Сэвэрный польус ий ӱмбак волэн шинчын. **Сэвэрный польусышто ССР Ушэмын флагшэ лойгалтэ.** Самольот ий ӱмбак зимовщик группым Папаниным, Крэнкэльым, Ширшовым да Фэдоровым волтэн кодэн.

* * *

18 ИЙУНЬЫШТО Совэт Ушэм гэрой Чкалов, Байдуков да Бэльаков йолташ-шамыч „АНТ—25“ самольот дэнэ Сэвэрнэ польус коч нигужак шичдэ США-шкэ чоҥэшташ лэктыныт да 20 ийуньышто мийэн шуыныт.

* * *

21 ИЙУНЬЫШТО Марий АССР-ын Чрэзвычайнэ XI-шэ Совэт Сйэздшэ Марий Автоном Совэт Социалист Рэспубликын **Конституцийжым** приниматлэн.

* * *

12 ИЙУЛЬЫШТО Совэт Ушэм гэрой **Громов**, кокымшо пилот **А. Йумашэв** да штурман **Данилин** йолташ-шамыч Моско гыч Сэвэрный польус коч Сэвэрный Амэрикыш чоҥэштэныт да 62 шагатат 17 минут гыч мийэн шуыныт.

* * *

15 ИЙУЛЬЫШТО СССР Совнарком дэн ВКП(б) Цэнтральный Комитэтын пунчалжэ почэш Москва—Волга каналым эксплоатацийыш колтымо.

* * *

12 ДЭКАБРЬЫШТЭ СССР-ысэ чыла калык Сталинский Конституций нэгызэш СССР Вэрховный Совэтыш пэрвой кана всэобщо, тӧр да вик сайлымаш права нэгызэш тайнэ голосованьэ дэнэ сайлэн. Тидэ кэчын чыла калык коммунист дэн бэспартийнэ-шамыч блокын кандидатышт вэрч голосоватлэн.

1938 ийыштэ пашам эшэ чаплын ышташ тӱҥалам

Сталинский 7—8 миллиард пуд шурно вэрч коллэктивнэ кучэдал шогымо дэнэ мэмнан „Пэлэдыш“ колхоз (Косолоп район) улан колхозыш савырныш. Тэний гэктар гыч кокла шот дэнэ 24 цэнтнэрым нална. Колхозник - шамыч ик трудодэньлан 20 килограмм гыч киндым налыт.

1937 ийыштэ мыйым колхоз прэдсэдательлан шогалтышт. Тидэ мыйым утларак куандара. Мыйын йэшэм, моло колхозник-шамыч сэмынак шуко киндым налэш. Чылажэ тэний 792 пуд киндым налына.

Мыйым лэнинский комсомол куштэн, воспитатлэн. Кызыт мый политик шинчымашэм нӧлтэн, коммунист партий радамыш пураш йамдылалтам.

Вэсэлов.

Курымэш мондыдымо ий

1937 ийысэ дэкабрь кэчэ Совэт Ушэмысэ чыла шэмэр калыкын курымэш мондалтдымэ кэчыжэ. Тидэ кэчын чыла шэмэр калык шкэ высший органжым—Вэрховный Совэтым сайлэн.

Млам шэмэр калык кугу пашам ӱшанэн, 12 дэкабрьыштэ Лопатин избиратэльный округысо пашазэ, колхозник да моло шэмэр-шамыч мыйым СССР Вэрховный Совэтын Национальность Совэт дэпутатлан сайлэныт. Тидэ кэчым мый нигунамат ом мондо.

Мый, шэмэр калыкын марий ӱдыржӧ, шкэнан йӧратымэ ачана Сталин йолгаш дэнэ пырльа государствэнный паша ончымаштэ участвоватлаш тӱҥалам. Тыгай права рӓдовой пашазылан социализм ыштышэ Совэт элыштэ гына пуалтын.

Калыкын довэрийжым оправдатлаш уло вийэм пыштэм.

Вэрховный Совэт дэпутат
—**А. Толстова.**

МЫЙЫН КУАНЫМАШЭМ

Мый пэлэ кыдалаш школышто тунэмэм годымак пилот лийаш шонэнам ыльэ. Вэт пилот лийаш тидэ могай кугу пийал!

Шонымэм 1937 ийыштэ толын шуо. 19-шэ фэвральыштэ мый Ната Бабушкина лӱмэш аэроклуб пэлэнсэ производство дэч кӱрылтдэ льотный школыш тунэмаш пурышым. Тидэ кэчэ гыч мый шкэ шонымашэм шукташ тӱҥальым. Тидэ—пийал дэн куанымаш.

Вэс куанымашан кэчэм пэрвой кана самольотын рульжым кучэн, кавашкэ кӱзымаш. Фигур почэш фигурым ышташ тӱҥальым.

Кумышо куанымашан кэчэм 27 дэкабрьыштэ лийэ. Тидэ кэчын мый пилот лӱмым нальым. Льотный школым производство дэч кӱрылтдэ отличнэ тунэм лэктым. Тидэ кэчын 5 ий шонэн коштмэмым шуктышым. Тидым мый нигунамат ом мондо.

Мэмнан Совэт Ушэмыштэ гына шэмэр калыкын рвэзыжэ дэн ӱдыржӧ-шамыч шкэ шонымыштым шуктэн кэртыт. Могай спэциальностьым налнэт, тугайым налын кэртат. Тидэ кугу правам Лэнин-Сталин партий да Совэт власть пуэн.

Пилот—*ЛИПАГНИКОВ.*

Мыйын пийалэм

1937 ий мланэм пэш пийалан мыйын. Садлан тудо ий шӱмэшэм курымэшлан кодэш. Шэрнур МТС-штэ паша ыштымэмлан 465 трудодэнь лэктэш. Тракторный бригадым сай вуйлатымэмлан 4 кана прэмийым налынам. Киндым, оксам шуко налам. Мый зажиточно илэм. 1937 ийыштэ вэлосипэдым налынам, адак ВКП(б) сочувствуйущийыш пурэнам.

Моткоч тау, Сталин йолташлан, пийалан илыш пумыжлан. Ончыкшым пашам эшэ чот тыршэн ышташ тӱҥалам.

Шэрнур район, Кугу шокшэм йал **Кузнэцов Й. С.**

1937 ий илышыштэм эн пийалан ий

1937 ий мыйын илышыштэм эн пийалан ий. Тидэ ийыштэ тракторыш пэрвой кана шинчын, тудым виктарэн кайышым. Тидэ мыйын эн кугу пийал. Мый—трактористка улам.

Тракторист пашам йӧратэн ыштышым. Торйал МТС-ын знатнэ стахановкыжлан шотлалтам. Пашам кузэ йӧратэн от ыштэ! Вэт мэмнан дэнэ кэч могай пашат почотышто.

1937 ийым нигунамат ом мондо.

Торйал МТС ын трактористкэ - стахановкыжо—**Афанасьэва Марйа.**

1937 ийыштэ комсомолыш пурэнам

1937 ийыштэ мланэм 16 ий тэмын. Тэний мартэ пионьэрыштэ шогышым. Пионьэр лӱмым чэстнэ шуктышым. Пионьэр отрӓдыштэ пашам сай ыштымэмлан 22 октьабрьыштэ комсомолыш пуртышт. Комсомолышто шогаш—тидэ пэш кугу пийал.

Лэнинский комсомолын лӱмжым паша дэнэ сулэм. Кызыт пионьэр отрӓдын вожатыйжылан пашам ыштэм. **Алэксандров И. М.**

Арбан пэлэ кыдалаш школ Йошкар-Ола район.

Пэдучилищыштэ тунэмаш тӱҥалынам

Мый тӱҥалтыш школышто тунэммэм годымак учитэль лийаш шонэнам ыльэ. Мый Кугу-Шигак пэлэ кыдалаш школым тунэмын пытарымэк, 1937 ийыштэ Кузнэцово пэдучилищыштэ (Йошкар-Ола район) тунэмаш пурышым.

Мланна тунэмаш Сталинский Конституций кугу правам пуэн. Кызыт куанэнам. Шкэ шонымэм шуктэм, учитэль лийам.

Литвин И. П.
Кузнэцово пэдучилищ, 1-шэ класс „А“

ный отношэньэ гыч йэдинэ сойузно совэт государствым ыштымашкэ куснаш кӱлмашым гэниальнэ прозорливость дэнэ нэгызлэн.

Пытартышлан, иктыш ушнаш кӱлмӧ совэт властьын характэржэ дэнак, тудын классовый пӱртысшӧ дэнак диктоватлалтын. „Совэт власть тыгэ ышталтын,—манын Сталин йолташ,—тудо шкэнжын внутрэннэ сущностьшо дэнэ интэрнациональнэ, массыштэ иктыш ушнымо идэйым тӱрлӧ сэмын культивироватла, нуным иктыш ушнымо корныш шкэак шӱкэн шога“.

„Дэкларацийˮ дэн „Совэт Социалистичэский Рэспублик - шамыч Ушэмым ыштымэ нэргэн договор“ проэктым пэнгыдэмдышэ СССР совэт- шамыч I Сйэзд пунчалын уло тӱньа—историчэский значэныжым характэризоватлэн, Сталин йолташ тыгэ ойлэн:

„Тачэ кэчэ—национальнэ угнэтэньэ цэпьым кӱрышт кышкышэ, капиталым сэҥымашым организоватлышэ, пролэтариатын диктатуржым ыштышэ, Востокысо калыкым помжалтарышэ, Западысэ пашазэ-шамычым вдохновльатлышэ, йошкар стагым партийнэ знамэ гыч государствэннэ знамыш савырышэ да тидэ знамэ йыр совэт рэспублик-шамычын калыкыштым ик государствыш, Совэт Социалистичэский Рэспублик-шамыч Ушэмыш, толын шушаш тӱньамбал совэт Социалистичэский Рэспубликын прообразышкыжэ ушашлан нуным чумырышо у Российын торжэство кэчыжэ“.

(СССР Совэт-шамычын I Сйэздыштэ „Совэт Рэспублик-шамычым иктыш ушымо нэргэн“ доклад).

1923 ий 6 ийуньышто СССР ЦИК СССР Конституцийым приниматлэн. Тудын нэгызышкыжэ I Всэсойузный Совэт Сйэздын приниматлымэ „дэкларацийым“ да СССР-ым ыштымэ нэргэн договорым пыштымэ ыльэ. Тидэ Конституцийым йӧршэшлан 1924 ий 31 йанварьыштэ II Всэсойузный Совэт Сйэзд приниматлэн, 1925 ийыштэ ССР Ушэм составыш адак Узбэкский ССР дэн Туркмэнский ССР, а 1929 ийыштэ Таджикский ССР пурэныт.

* * *

Мэмнан СССР Совэт-шамычын I Сйэзд дэч ойырышо 15 ий СССР калык-шамычын социалистичэский общэствым ыштышаш вэрч чакныдэ гэроичэский пашашт да кучэдалмышт дэнэ тэмын.

Троцкистско - бухаринский прэдатэль, буржуазный-националист да моло тушман - шамыч ваштарэш пэш талын кучэдалмаштэ кугу да мудрый Лэнинско-Сталинский большэвитский партийын вуйлатымыжэ почэш СССР шэмэр-шамыч социализм ыштэныт.

Элым индустриангдымэ сталинский вичийашлыкым сэҥымаш дэнэ шуктымылан да йалыштэ колхоз стройын сэҥымыжлан кӧра совэт эл озанлык дэн культурын чыла областьыштыжэ нигунам ужлымын пэлэдэш.

Чумыр совэт элын калык озанлыкыштэ куатлын нӧлталтмэ дэнэ пырльа национальнэ окраинлаштэ промышлэнность, йал озанлык да культур поснак писын вийаҥыт. Лэнинско - Сталинский национальнэ политикэ ожно почэш кодшо национальнэ рэспублик-шамычым индустриаҥдымэ писэ тэмпым, нунын озанлык дэнэ культур шотышто пэш чот нӧлталтмыштым обэспэчитлэн. Лэнин - Сталин партийын правильнэ политикшылан лийын вэликорусс-шамыч дэнэ ожнысо кэлшэн илыдымаш дэн нунылан ӱшанылымаш пытэн; украинэц, казах, грузин, киргиз да СССР-ысэ чыла моло калык-шамычым кугу руш калык дэнэ иза-шольыла кэлшэн илымаш кылдэн шога

СССР - ысэ национальнэ строитэльствын итогшо VIII Всэсойузный Чрэзвычайный Совэт Сйэздыштэ СССР Консгитуций проэкт нэргэн Сталин йолташын ыштымэ докладыштыжэ раш ончыкталтын:

„Сандэнэ ындэ мэмнан йӧршэш ышталтшэ, чыла испитаньым кучышо, шуко национальностьан социалистичэский государствэ уло; тидэ государствын чоткыдылыкшым ужын, тӱньан кэч кудо ужашыштыжат, кэч могай национальнэ государстват мэмнам кӧранэн ончэн кэртэш“.

Кызыт 11 сойузный рэспубликым ушышо шуко национальностьан государствын шочмо принципым Сталинский Конституций шарэн да пэнгыдэмдэн СССР Вэрховный Совэтыш сайлымаш СССР калык-шамычым кылдышэ иза-шольо ушэмын пэнгыдылыкшым да шаланыдымылыкшым, большэвистский партийлан да тудын вождьшо Сталин йолташлан нунын мучашдымын прэданностьшым ончыктыш. Сойуз Совэ—

(МУЧАШ 4-шэ МОГЫРЫШТО).

Кырык-Марий райкомол комсомолыш йэным тэргэн налдэ икканаштэ спискэ дэнэ приниматлэн.

Марисойуз пэлэнсэ комсомол организаций тушман ваштарэш начар кучэдалэш

Паша планым лӱмын кӱрлмаш, г о с у д а р с т в э н н ы й кооперативный оксам шкэ кӱсэныш оптымаш, кӱлэш вэрышкэ кучылтшаш окса дэнэ кӱлэш огыл матэриалым, сатум налмаш—калык тушман врэдитэль-шамычын эн йбратымэ врэдительский мэтодышт. Тыгай мэтод дэнак Марисойузышто шинчышэ торговой отдэл начальник Маточкин да Марисойуз вазэ вуйлатышэ Архипов торгаймаштэ врэдитлэныт. Нуно лӱмын кӱлэш огыл сатум налэдэн, Марисойуз срэдствам изэмдаш толашэныт. Тэний кэнгэжым Маточкин икканаштэ 36 вагон начар качэстван прӓникым налын да тидэ прӓникым чара мландэ ӱмбалнэ киктэныт. Тыгэ ыштымэ дэнэ прӓник дэч Марисойузлан 120 тӱжэм тэнгэ нарэ убыткэ логалын.

Вазэ вуйлатышэ врэдитэль Архипов тидэ прӓникым тӱгӧ лэкмэ вэрышкэ кышкыктэн. Тыгак Архиповын титакшэ дэнак начар качэстван грушым кондымо да 70 тӱжэм убыткэ лийын.

Маточкин прӓникым вэлэ огыл локтылын, 11 тӱжэм тэнгэаш нигэлан кӱлдымӧ кандрам налын оптэн да йатыр жап ужалдэ киктэн. Тудын тыршымэ дэнэ да Архиповын полшымо дэнэ мол кайдымэ сатумат налэдэн оптымо. Чылажэ кайдымэ сату Марисойуз базыштэ 515 тӱжэм тэнгэ шотлалтэш.

Чыла врэдительский паша ындэ пэш раш койэш. Но мланна иктэ гына раш огыл. Кузэ тыгай кугу врэдительствым Марисойуз пэлэнсэ комсомол организаций (комсорг Латушкин йолташ) ужын кэртын огыл да врэдительский пашам шкэ жапыштэ тӱжвак лукташ партийный организацийлан полышым пуэн огыл. А комсомол организаций тыштэ изи огыл. 16 комсомолэц шотлалтэш. Молан шкэ жапыштэ уждымыжым вигак каласаш лийэш. Тыштэ комсомолэц-шамычын рэвольуционный обдительностьышт ӱлнӧ лийын. — Комсомол паша иктэ, торгаймаш—тидэ вэс паша, манмэ сэмын ончэныт.

Комсомол организацийлан шинчаш кӱлэш, альэ Марисойузышто Маточкин дэн Архиповын вожышт уло. Тудо вожым йӧршын куклэн лукташ кӱлэш. Маточкин дэнэ пырльа пашам ыштышэ товаровэд Бутэниным налына. Тудо Маточкин дэн пырльак врэдительский пашам ыштэн. Тыгай врэдитэль-шамычым тӱжвак лукташлан комсомол организацийлан, комсолэц-шамычлан чот пижман да партийнэ организацийлан кугу полышым пушаш улыт.

Марисойуз пэлэнсэ комсомол организацийлан эшэ тэвэ тидым мондымаш огыл. Марисойуз систэмыштэ торгаймаш план квартал гыч кварталыш шуктыдэ кодалтэш. Йужо йалпо-шамыч план тэмымашым вуйгэат огыт шинчэ. Адак ончылно улшо йалпо - шамычат шэнгак чакнаш тӱгалыныт (Токтай Бэляк, Шэрнур, Параньга да молат). Растратэ ыштымаш квартал гыч кварталышкэ кушкэш. А растратым тушман-шамыч ыштат. Комсомол организацийлан шкэ бдительностьшым кӱлэш кӱкшытыш нӧлталман.

Марисойуз аппаратыштэ да тудын систэмыштыжэ калык тушман - шамычым разоблачитлаш комсомоллан чот кучэдалман. Тидын дэнэ пырльа политик тунэммашым вийангдаш кӱлэш. Калык тушман ваштарэш кучэдалмаштэ, тыгак моло пашаштат партийнэ организаций дэнэ пэнгыдэ кылым кучаш кӱлэш.

С. Саньуш.

„Марийская правдан" йубилэйжым пайрэмлымаш

30 дэкабрь. 6 шагат кас. Маргостэатр „Марийская Правда" газэтын лудшо вознышо-шамыч дэнэ тэмын. Тачэ ВКП(б) Марий Обком дэн Исполком орган „Марийская Правда" газэтын лэкташ тӱгалмыжлан 15 ий тэммэ лӱмэш торжэствэнэ засэданьэ.

7 шагат жапыштэ ВКП(б) Марий Обкомын кокымшо сэкрэтарьжэ **Мамайэв** йолташ торжэствэнэ засэданьым почэш.

Мут „Марийская Правда" газэтын рэдакторжо **Кашников** йолташлан пуалтэш. Кашников йолташ шкэ докладдыштыжэ большэвистский пэчатьын значэньыжэ да „Марийская Правда" газэтын кушкын толмыжо нэргэн ойла.

Кашников йолташын ойлымыжо почэш „Марийская Правда" газэтын 15 ий тэммэ йубилэйжэ дэнэ ВКП(б) Марий Обком дэн Горком лӱм дэнэ Абрамов йолташ, Марий АССР Исполком дэн Горсовэт лӱм дэнэ Бусыгин йолташ, „Марий Коммун" рэдакций пашайэн коллэктив лӱм дэнэ **Козырэв** йолташ, типографий пашазэ дэн служышо коллэктив лӱм дэнэ **Птицын** йолташ саламлат.

Торжэствэнэ засэданьэ пытымэк, „Бэспокойная старость" спэктакль ончыкталтын.

М. Смирнов.

ССР СОВЭТ-ШАМЫЧЫН ПЭРВОЙ СЙЭЗДШЫЛАН 15 ИЙ

МУЧАШ

тыш коммунист дэн бэспартийнэ - шамыч блокын кандидатышт вэрч чыла голосоватлышын 98,6 процэнтшэ, Национальность Совэтыш 97,8 процэнтшэ шкэ йӱкыштым пуэныт. Тӱньаштэ ик правитэльстват шкэ политикшым тыгэ йэдинодушно одобрӓтлымашым налын огыл, совэт правитэльствэ сэмын тынар пэш шуко избиратэльэш эгэртэн огыл.

Шуко национальностьан совэт государствэ мыньар шуко пэнгыдэмэш да пойа, тудын дэк тӱньамбал буржуазийын нэнавистьшэ тунарэ утларак чот вийанэш. Фашист агрэссор-шамыч СССР ваштарэш виктарымэ шкэныштын подрывной пашаштышт шкэныштын агэнтышт - шамычэш—буржуазнэ националист дэн троцкистско-бухаринский бандит-шамычэш энэртат. Подло двурушничатлэн, прэдатэльла маскироватлалтын фашист развэдкэ-шамычын нинэ мэрзкий агэнтышт шкэныштын шпионский, врэдительский да тэррористический пашаштым СССР дэч Украиным, Бэлоруссийым, Узбэкистаным да моло национальнэ рэспублик шамычым ойырэн налаш, вуным вэс эл захватчик-шамычлан пуаш, СССР калык шамыч дэч пийалан илышым шупшын налаш да нунын ӱмбак буржуазно-помэщичьи эксплоатаций йармом чикташ виктаралтын ыльэ. Тидэ лийын ок кэрт! Ушанлэ сталинэц Н. И. Йэжовын вуйлатымэ мэмнан пӱсӧ шинчан совэтский развэдкэ калык-шамыч кэлшэн илымын пэш осал тушман-шамычыштын тидэ пэш кугу прэступлэньыштым тӱжвакэ луктын, шпионско-врэдительский пыжакш-шамычым кӱртньӧ кидшэ дэнэ шалатэн. Миллионло калыкын полшымашэшыжэ энэртэн, чаплэ наркомвнудэлэц-шамыч фашизмын буржуазно националистический дэн троцкистско бухаринский насльэдникшэ - шамычым мучашкэ шумэш пытарат.

Лэнинско-Сталинский знамэ дэнэ СССР калык шамычын иза-шольылыкышт да кэлшэн илымашышт ончыкыжат пэнгыдэмаш тӱналэш, уло тӱньасэ шэмэр-шамычлан гньот гыч, кӱчызылык дэн правадымылык гыч утлашышт корным, коммунизмын в о л г а л т ш э вэршинышкыжэ к о р н ы м волгалтарышэ Совэт элын пойанлыкшэ шукэмаш тӱналэш.

Иолкым сай эртарышт

Нэчайэвка починка пэлэ кыдалаш школышто (Йошкар-Ола район) тунэмшэ, пионэр-шамыч тэлэ каникулым эртараш чот йамдылалтыныт.

Каникулын пэрвой кэчыжэ—30 дэкабрь кэчэ пэш сылнын эртыш. Районный клубэш пэш чапле у ий йолка лийын. Йолкышто йоча-шамыч инсцэнировкым шындэныт. Тид дэч посна мурымаш, куштымаш лийын. Йолка пэш вэсэлан эртэн.

Тачэ—пэрвой йанварьыштэ тунэмшэ-шамыч районный клубэшак костьумированный йоча маскарадым эртарат.

3, 4, 5 йанварьыштэ лийшэ йоча спартакиадыштэ участвоватлаш тӱгалыт.

Тэлэ каникулым сайын эртараш планым ыштымэ. План почэш 5 йанварьыштэ кастэнэ киношко коллэктивнэ кайат.

6 йанварьыштэ тунэмшэ-шамыч Гомзово дэн Лапшино йалыш лэктын сылнэ касым эртарат. Тыштэ рошто пайрам кужэч лиймэ нэргэн доклад лийэш. Тунэмшэ шамыч вий дэнэ организоватлымэ концэртыштэ почэламут лудмаш, мурымаш, куштымаш лийэш.

7 йанварьыштэ пионэр отрьадын инициативыжэ дэнэ отрьадной йолка лийэш. Тидэ йолкым ышташ тунэмшэ шамычлан ачашт-аваштоксам пуэныт.

Макс Майн.

Иоча спартакиадэ лийэш

Марий рэспублик исполком пэлэнсэ физкультур дэнэ да спорт паша комитэт-шамычын рэшэнийышт почэш 5-6 йанварьлаштэ Йошкар Олаштэ рэспублик йоча спартакиадэ лийэш.

Сорэвнованьын условийжэ: кажнэ район 8 йэнган ик командым выставитла. Командыштэ 4 йэнг йэчызэ да 4 йэнг конькобэжэц лийман.

Пэрвой группо ӱдыр-шамыч дэнэ рвэзэ-шамыч 13-15 ийаш маркэ. Кокымшо группо 15-17 ийаш.

Сорэвнованьын программыжэ: йэчэ дэнэ кугурак рвэзэ-шамычлан 10 километр, да 5 километр изирак рвэзэ-шамычлан. 3 километр кугурак ӱдыр шамычлан да 2 километр изирак ӱдыр-шамычлан.

Коньки дэнэ: кугурак рвэзэ-шамычлан 500 –1500 мэтр. Изи рвэзэ шамычлан 100-500 мэтр. Кугурак ӱдыр-шамычлан 100-500 мэтр, да изи ӱдыр-шамычлан 100-250 мэтр.

С. И.

Каникулым сай эртараш тӱгалам

Мый, Руйа-Сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмам. Каникул годым чодрашкэ йэчэ дэнэ кошташ, пӱртысым эскэраш тӱгалам. Литэратурым, газэтым, журналым лудаш тӱгалам.

Этиганов И. С.
Ронго район.

Отв. рэдактор—
Г. М. ЭРСКИИ.

Упол. Марлита А-576. Тираж 2860 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком дэн Горком орган. Савыктышэ „М.К"